

FÖRDJUPNING

Konjunkturinstitutets definition av löneandelen

I denna fördjupning ges en mer ingående beskrivning av hur löneandelen är definierad.

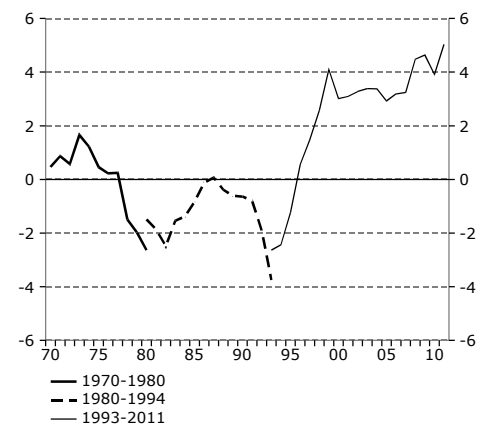
Löneandelen visar hur stor andel av produktionsvärdet (förädlingsvärdet) som utgörs av arbetskostnader. Konjunkturinstitutet definierar löneandelen som arbetskostnader (summan av lön, löneberoende skatter och kollektiva avgifter) delat med förädlingsvärdet i löpande priser till faktorpris.⁸⁵

Förädlingsvärdet (produktionen) i ekonomin uttrycks antingen till baspris eller till faktorpris. Förädlingsvärdet till baspris mäter producenternas totala intäkter utan justering för övriga produktionsskatter och övriga produktionssubventioner. Förädlingsvärdet till faktorpris mäter producenternas totala intäkter efter att övriga produktionsskatter dragits bort och övriga produktionssubventioner räknats in. Gårdsstödet är ett exempel på en övrig produktionssubvention medan fordons- och fastighets-skatt är exempel på övriga produktionsskatter. Förädlingsvärdet till faktorpris ger därmed en mer rättvisande bild av hur stort värde som de facto finns att dela mellan kapitalägare och löntagare. Om nettot av övriga produktionsskatter och produktionssubventioner är skilt från noll så kommer förädlingsvärdet till baspris att skilja sig från förädlingsvärdet till faktorpris. Mäts löneandelen som arbetskostnader i förhållande till förädlingsvärdet till baspris så kommer löneandelen inte nödvändigtvis att ge en helt rättvisande bild av hur stor del av överskottet som löntagarna får ta del av.

Nettot av övriga produktionsskatter och produktionssubventioner har varierat över tid (se Diagram 76).⁸⁶ Under slutet av 1970-talet och i början av 1980-talet var produktionssubventionerna större än produktionsskatterna, så även under krisen på 1990-talet. Arbetskostnaderna i förhållande till förädlingsvärdet till baspris, där subventionerna inte ingår, ger då en högre löneandel än om arbetskostnaderna relateras till förädlingsvärdet till faktorpris.

Diagram 76 Nettot av övriga produktionsskatter och produktionssubventioner

Procent av näringslivets förädlingsvärde till baspris

Anm. Serierna för 1970–1980 och 1980–1993 är hämtade ur historiska SM från nationalräkenskaperna.

Källa: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁸⁵ Till skillnad från SCB:s årsräkenskaper och EU-KLEMS adderar Konjunkturinstitutet löneberoende produktionsskatter (löneskatt) i arbetskostnaden.

⁸⁶ Serierna överlappar 1980 och 1993 till följd av att det saknas en sammanhållen historisk serie över nettot av övriga produktionsskatter och produktionssubventioner.

Offentlig sektor och branscher utan kostnadsbestämda priser ingår inte i den justerade löneandelen

Produktionen i offentliga myndigheter beräknas i nationalräkenskaperna i huvudsak som summan av arbetskostnader och uppskattad kostnad för kapitalförslitning, vilket innebär att löneandelen per automatik är hög. Av den anledningen är det inte relevant att studera löneandelen för hela ekonomin. Analysen bör i stället fokusera på näringslivet. Löneandelen kan dock fluktuera betydligt i vissa branscher inom näringslivet där produktpriset inte beror på arbetskostnadsutvecklingen, utan i huvudsak på prisutvecklingen på världsmarknaden, eller på väder och tillgången på naturresurser då en del av bruttoöverskottet de facto är ersättning för mark och andra naturtillgångar. För att öka jämförbarheten exkluderas därför branscherna jordbruk, skogsbruk och fiske samt mineralutvinning och petroleumraffinaderier i jämförelsen av löneandelen. Andelen av utbildning samt hälso- och sjukvård som bedrivs i privat regi varierar mellan länder och över tid. Även dessa branscher har därför exkluderats i jämförelsen. Löneandelen i näringslivet bör också mätas exklusivt små- och fritidshusbranschen där löneandelen definitionsmässigt är lika med noll eftersom branschen inte har några anställda.

Justering för egenföretagares arbetskostnad

Egenföretagares egentliga inkomst är en blandning av kapital- och löneinkomst, men i nationalräkenskaperna registreras inkomsten enbart som driftsöverskott, det vill säga kapitalinkomst. För att inte förändringar i löneandelen ska vara ett resultat av förändringar i sammansättningen mellan anställda och företagare är det viktigt att göra justeringar för andelen arbetstimmar utförda av egenföretagare. Praxis är att anta att egenföretagarnas löneinkomst per timme är densamma som genomsnittet för de anställda.⁸⁷ I justeringen för andelen arbetstimmar utförda av egenföretagare antas att egenföretagarna har samma timarbetskostnad som genomsnittet för de anställda i respektive bransch. Justeringen är särskilt viktig om det skett stora förändringar i andelen egenföretagare över tid.

⁸⁷ Se exempelvis OECD (2012).